

## INFORM EMN

# Presídľovacie a humanitárne prijímacie programy v Európe – čo funguje?

### 1. ÚVOD

Tento inform EMN sumarizuje zistenia zo štúdie EMN *Presídľovacie a humanitárne prijímacie programy v Európe – čo funguje?*.<sup>1</sup> Štúdia bola vypracovaná na základe príspevkov od národných kontaktných bodov EMN v 24 členských štátoch<sup>2</sup> zozbieraných na základe spoločnej špecifikácie v záujme zabezpečenia porovnateľnosti. Kľúčové zistenia sú opísané nižšie.

### 2. HLAVNÉ ZÁVERY:

- ★ 17 členských štátov a Nórsko realizuje **presídľovacie alebo humanitárne prijímacie programy alebo schémy** resp. ich realizovalo v minulosti, a šesť krajín (**zatiaľ**) nemá skúsenosti s presídľovaním alebo humanitárnym prijímaním. Zvýšené migračné toky v r. 2015 mali za následok viacero zmien v legislatíve a politikách v r. 2015 a 2016 v členských štátoch a na úrovni EÚ, vrátane pravidiel vzťahujúcich sa na presídľované/prijímané osoby.
- ★ V kontexte EÚ presídľovanie znamená presun štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na požiadanie UNHCR a na základe nevyhnutnosti poskytnutia medzinárodnej ochrany z tretej krajiny do členského štátu, kde majú umožnený pobyt so statusom utečenca alebo

iným podobným statusom. Humanitárne prijatie nie je zadefinované.

V kontexte tejto štúdie však humanitárne prijatie znamená programy podobné presídľovaniu, humanitárne prijatie však z rôznych dôvodov nezodpovedá celkom definícii presídlenia.

- ★ Hoci sú hlavné ciele týchto programov podobné, ich hlavné charakteristiky sa medzi jednotlivými (členskými) štátmi výrazne líšia z hľadiska typu schémy/programu, existencie vopred stanovených kvót a priorit výberu a z hľadiska prístupu k vykonávaniu a realizácii presídľovacích a humanitárnych prijímacích aktivít.
- ★ **UNHCR má jasnú úlohu** pri identifikácii a vedení pohovorov s kandidátmi na presídlenie, pričom štátne orgány členských štátov prijímajú konečné rozhodnutia o presídlení po absolvovaní **misíí zameraných na výber kandidátov**. Vo veľkom rozsahu sa kandidáti vyberajú aj na základe zložiek, najmä na účely humanitárneho prijatia. Identifikácia a výber zahŕňajú uplatňovanie kritérií oprávnenosti a stanovenie priorit, resp. vylúčenie alebo zmenu poradia kandidátov.
- ★ Do **predochodovej fázy** a presunu je často zapojená IOM, pričom ide o prípravu na cestovanie, lekárske prehliadky a niekedy

<sup>1</sup> Dostupné na [webovej stránke EMN](#)

<sup>2</sup> Rakúsko, Belgicko, Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Česká republika, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Lotyšsko, Litva,

Luxembursko, Malta, Holandsko, Nórsko, Poľsko, Slovensko, Španielsko, Švédsko, Spojené kráľovstvo.

školenia alebo workshopy zamerané na kultúrnu orientáciu. V 12 členských štátoch sa uplatňujú osobitné opatrenia a prax po príchode a v rámci procesu integrácie presídlených/prijatých osôb v porovnaní s inými utečencami.

- ★ Väčšina členských štátov udeľuje **rovnaký alebo podobný status** presídleným utečencom i ostatným osobám s udelenou medzinárodnou ochranou. Niektoré programy humanitárneho prijatia predpokladajú návrat do krajiny pôvodu, pričom spočiatku sa udeľuje pobyt na obdobie max. 2 rokov, hoci za určitých okolností možno takýto pobyt predĺžiť a v konečnom dôsledku udeliť aj pobyt na neobmedzenú dobu.
- ★ **Pravidlá a prístupy členských štátov sa líšia** najmä pokiaľ ide o opatrenia týkajúce sa ubytovania, geografického prerozdelenia a integrácie presídlených/prijatých osôb.
- ★ Hoci oficiálne **programy alebo schémy súkromného sponzorstva** realizovalo len šesť členských štátov<sup>3</sup>, o vznik takýchto programov prejavili záujem aj niektoré ďalšie členské štáty.
- ★ Subjekty zapojené do realizácie presídľovacích a humanitárnych prijímacích programov čelili viacerým **prekážkam**, čo viedlo k početným **zlepšeniam** a k identifikácii **osvedčenej praxe**.

### 3. CIELE ŠTÚDIE

Všeobecným cieľom štúdie bolo ponúknuť komplexný prehľad politik a praxe v oblasti fungovania presídľovacích a humanitárnych prijímacích programov a schém, ako aj programov súkromného sponzorstva pre utečencov v členských štátoch EÚ a v Nórsku.

Štúdia prezentuje a analyzuje:

- ★ vnútroštátny politický kontext aktuálnych politik v oblasti presídľovania a humanitárnych prijatí v členských štátoch EÚ a v Nórsku,
- ★ metódy a kritériá pri výbere osôb navrhnutých na presídlenie a činnosti vykonávané pred odchodom do krajiny presídlenia osoby alebo rodiny,
- ★ integračné opatrenia po príchode, vrátane kultúrnej orientácie, pre presídlené osoby, najmä ak sa líšia od integračných opatrení pre iných migrantov alebo osoby, ktorým bola udelená ochrana,

<sup>3</sup> Vráťane Spojeného kráľovstva, ktoré spustilo program súkromného sponzorstva v polovici r. 2016.

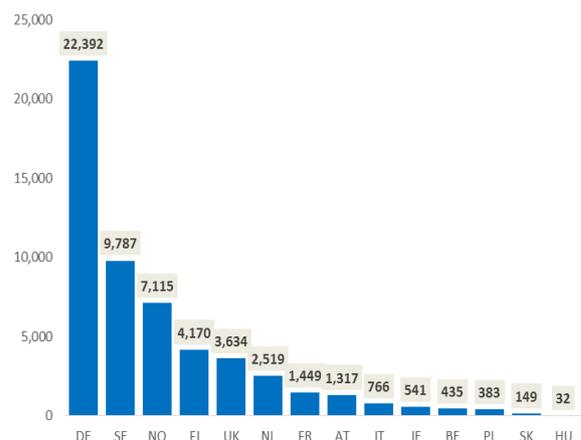
- ★ hlavné charakteristiky programov súkromného sponzorstva pre utečencov v členských štátoch EÚ a v Nórsku,
- ★ prekážky a osvedčená prax pri realizácii presídľovacích a humanitárnych prijímacích programov.

### 4. ÚDAJE A FINANCOVANIE

**Celkový počet osôb, ktoré boli presídlené alebo prijaté** prostredníctvom (humanitárnych) prijímacích programov za všetky členské štáty, ktoré poskytli štatistické údaje, dosiahol vyše 5 400 v r. 2011 a v r. 2012, vyše 16 100 v r. 2013, takmer 18 000 v r. 2014, 10 300 v r. 2015 a zatiaľ takmer 18 000 v r. 2016.

Údaje o počte osôb presídlených alebo prijatých prostredníctvom (humanitárnych) prijímacích programov a schém podľa národných správ vypracovaných na účely tejto štúdie sa mierne líšia od údajov Eurostatu. Obrázok č. 5 ponúka prehľad o skutočnom počte presídlených osôb na základe kvót za roky 2011 – 2015.

*Obrázok č. 1 Skutočný počet osôb presídlených alebo prijatých v rámci humanitárneho prijatia za obdobie zodpovedajúce kvótam za roky 2011 – 2015.*



*Pozn.: Do štatistických údajov sú zahrnuté všetky programy a schémy – presídľovacie, humanitárne prijímacie a iné. Rozhodnutia prijaté v r. 2015 môžu viesť k ďalším príchodom v r. 2016.*

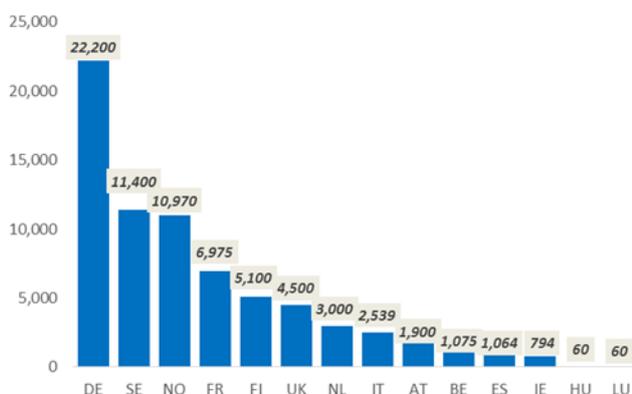
*Za Španielsko nie sú k dispozícii žiadne údaje. Údaje zo Spojeného kráľovstva sa týkajú len ochranného programu Gateway. V prípade Poľska neplatia žiadne kvóty.*

**Ročné národné kvóty pre presídlené/prijaté osoby sa v (členských) štátoch v rokoch 2011 – 2016 výrazne líšili**, od menej ako sto (BG, HU, LU) do 2 000 (AT, IT) a vyše 10 000 (DE, SE, NO). Porovnanie podľa rokov je však obmedzené, keďže niektoré členské štáty

O programe preto nie sú k dispozícii podrobnejšie informácie.

využívajú skôr dvojročné obdobia trvania programu alebo schémy.

*Obr. 2 Kvóty členských štátov pre presídlenia a/alebo humanitárne prijatia na obdobie rokov 2011-2016.*



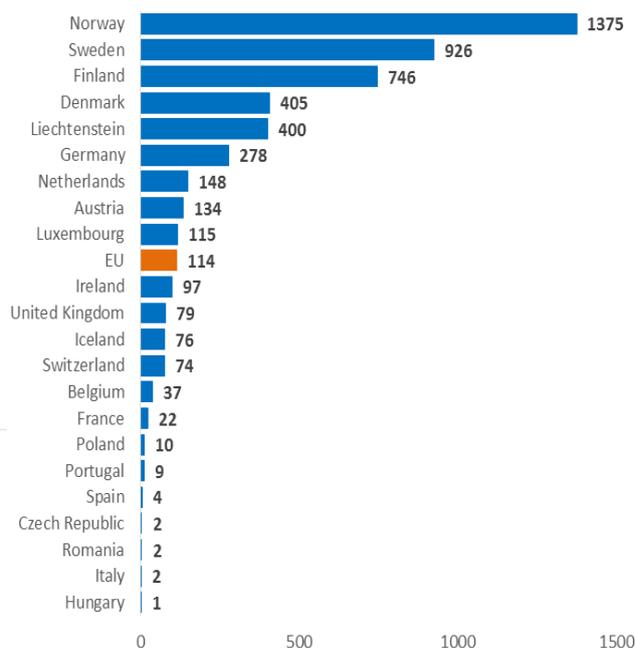
Zdroj: národné správy členských štátov

Pozn.: Za r. 2016 nie sú k dispozícii údaje zo Španielska a Maďarska.

Štatistické údaje zo Švédska a Fínska zahŕňajú núdzové kvóty. Údaje za Luxembursko predstavujú horný odhad, pričom spodný odhad je 45. Údaje z Francúzska sú odhadované. Závazok voči trvalému programu sa týka počtu žiadostí, ktoré sa majú spracovať. Jedna žiadosť sa môže týkať viacerých osôb a/alebo môže byť zamietnutá. Na druhej strane záväzky vzťahujúce sa na dva ad hoc programy naznačujú počet osôb, ktoré majú byť presídlené. Štatistické údaje zo Spojeného kráľovstva zahŕňajú kvóty v rámci ochranného programu Gateway (GPP), a nie programu presídlenia Sýrčanov, keďže pre túto schému nie sú stanovené žiadne kvóty. V Poľsku sa neuplatňujú žiadne kvóty.

V porovnaní s počtom obyvateľov členských štátov vznikajú veľmi veľké rozdiely. Z hľadiska všetkých presídlených osôb alebo osôb prijatých v rámci humanitárneho prijatia na 1 milión obyvateľov je najväčší podiel osôb presídlených Nórskom, za ktorým nasleduje Švédsko a Fínsko.

*Obr. 3 Presídlené osoby resp. osoby prijaté v rámci humanitárneho prijatia na 1 milión obyvateľov za obdobie rokov 2011 – 2015.*



Zdroj: Eurostat a správy členských štátov, vypracované poskytovateľom služieb EMN

Pozn.: Štatistické údaje zahŕňajú členské štáty EÚ, ako aj Island, Nórsko, Švajčiarsko a Lichtenštajnsko.

Financovanie presídľovania je zabezpečené prostredníctvom **Fondu pre azyl, migráciu a integráciu** (AMIF) paušálnou sumou vo výške 6 000 eur na osobu resp. 10 000 eur na osobu presídlenú na základe určitých kritérií. Okrem toho financovanie zo strany členských štátov (s vylúčením prostriedkov EÚ) na presídlenú/prijatú osobu na základe kvót za príslušné roky sa pohybovalo od 448 eur (FR) cez 725 eur (IT), 895 eur (ES), 995 eur (SE), po 1 145 eur (IE), 1 018 eur (FI), 1 210 eur (LU) až 4 885 eur (PL)<sup>4</sup>, aj keď tieto údaje by sa nemali porovnávať.

## 5. PRESÍDĽOVACIE A HUMANITÁRNE PRIJÍMACIE SCHÉMY V ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH EÚ

Vzhľadom na bezprecedentný nárast počtu utečencov prichádzajúcich do EÚ v rokoch 2014 – 2015 a plnenie záväzkov na úrovni EÚ začali (členské) štáty prijímať príslušnú legislatívu a operačné plány s cieľom vytvoriť takéto schémy. Okrem toho v júli 2015 vznikla prvá európska presídľovacia schéma.

<sup>4</sup> Na základe skutočného počtu presídlených osôb, nie kvót.

O rok neskôr Európska komisia na základe existujúcich iniciatív v oblasti presídľovania a humanitárnych prijatí na úrovni EÚ navrhla nariadenie, ktorým sa vytvoril rámec EÚ pre presídľovanie.

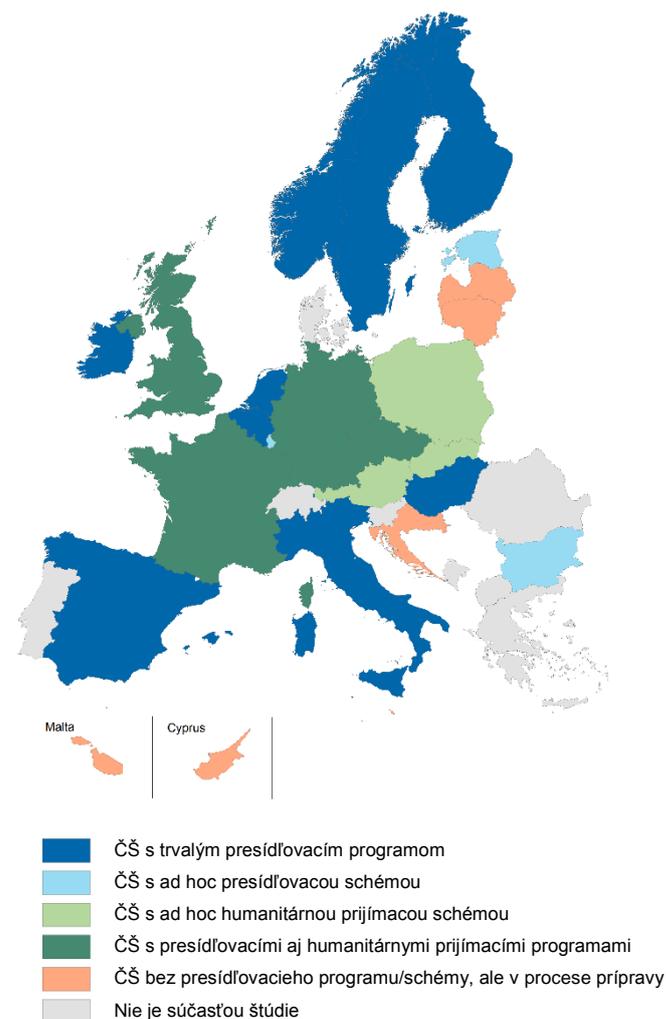
**Zvýšené migračné toky** mali za následok viacero legislatívnych a politických zmien v r. 2015 a 2016 na národnej úrovni, a to v týchto oblastiach: i. pravidlá vzťahujúce sa na všetky osoby s udelenou medzinárodnou ochranou, vrátane presídlených osôb (AT, BE, CZ, DE, EE, FI, HU, LV, SE), ii. pravidlá osobitne zamerané na presídlených utečencov (BE, EE, NO, UK), alebo iii. pravidlá a postupy na realizáciu presídľovacích programov alebo schém (BE, DE, EE, FR, IE, NO, PL, SE).

#### Druhy schém

Všetkých 14 schém, ktoré sa v súčasnosti uplatňujú, sú **národné trvalé programové schémy** v Belgicku, Českej republike, Nemecku, Španielsku, Fínsku, Francúzsku, Maďarsku, Írsku, Taliansku, Holandsku, Švédsku, Spojenom kráľovstve (2) a v Nórsku. Ďalších 14 schém sú **neprogramové dočasné (resp. ad hoc)** schémy na presídlenie alebo humanitárne prijatie v Rakúsku, Bulharsku, Českej republike, Nemecku (2), Estónsku, Francúzsku (2), Luxembursku (2), Poľsku (2<sup>5</sup>), Slovenskej republike a v Spojenom kráľovstve. V (členských) štátoch s trvalými presídľovacími programami je presídľovanie **zavedenou súčasťou** vnútroštátnej migračnej a azylovej politiky.

Na druhej strane ad hoc dočasné schémy predstavujú aktivitu členských štátov ako **reakciu na konkrétne humanitárne krízy**. Prvé presídľovacie programy vznikli v druhej polovici 20. storočia. **Počet schém** od r. 2010 **vzrástol**, najmä od r. 2013 v dôsledku zhoršujúcej sa humanitárnej krízy v Sýrii a v susedných krajinách.

Obr. 4 Prehľad trvalých a ad hoc presídľovacích a (humanitárnych) prijímacích programov a schém



<sup>5</sup> Týka sa 2 presunov, ktoré Poľsko realizovalo z Ukrajiny v r. 2014 a v r. 2015.

Niektoré členské štáty (**DE, FI, LU, NL, SE, NO**) majú dlhú tradíciu presídľovacích a humanitárnych prijímacích programov, z ktorých niektoré vznikli krátko po skončení 2. svetovej vojny. Obr. 5 ukazuje, kedy v jednotlivých členských štátoch a v Nórsku vznikli prvé presídľovacie a/alebo humanitárne prijímacie programy a schémy.

*Obr. 5 Obdobia vzniku resp. realizácie prvých presídľovacích a/alebo humanitárnych prijímacích programov<sup>6</sup>*



Medzi **hlavné ciele** presídľovacích / humanitárnych prijímacích schém (členských) štátov patria: poskytovanie ochrany ako trvalé riešenie, implementácia medzinárodnej solidarity, zabezpečenie bezpečných zákonných migračných ciest, plnenie medzinárodných záväzkov a účasť na úsilí pri zvládaní humanitárnych kríz.

Väčšina (členských) štátov (BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SE, UK, NO) stanovuje **ročné alebo viacročné kvóty** podľa potrieb v oblasti presídľovania, kapacít prijímania a politických priorit. Celkové kvóty (členských) štátov na účely presídľovania/humanitárnych prijatí v rokoch 2011 až 2016 vzrástli.<sup>7</sup>

Minimálne 16 (členských) štátov (AT, BE, BG, DE, EE, ES, FI, FR<sup>8</sup>, HU, IE, IT, NL, PL, SE, UK a NO) má pri presídľeniach a humanitárnych prijatiach na roky 2011 až 2016 stanovené **geografické priority**. Tri členské štáty (CZ, LU, SK) nemajú stanovené takéto priority a o geografickom výbere osôb na účely presídlenia rozhodujú na **individuálnej báze**.

*Predodchodová a odchodová fáza presídlenia a humanitárneho prijatia*

(Členské) štáty uplatňujú rôzne prístupy k výberu osôb na účely presídlenia. Pri výbere osôb (a vedení pohovorov) na účely presídlenia a niektorých humanitárnych prijímacích programoch a schémach však **jasnú úlohu** zohráva **UNHCR**.

V 16 (členských) štátoch musí byť osoba najprv **registrovaná v zozname utečencov UNHCR** (AT, BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SE, UK, NO). Táto požiadavka sa nevzťahuje na humanitárne prijímacie programy a schémy v piatich členských štátoch (CZ, DE, FR, PL, SK). Na základe tohto výberu niektoré (členské) štáty (AT, BE, CZ, EE, ES, FI, HU, LU, NL, SE, NO) posudzujú kandidátov identifikovaných UNHCR, iné však nie (DE, FR, IT, UK). **Konečné rozhodnutie** o presídlení a humanitárnom prijatí je však **vždy na štátnych orgánoch príslušného členského štátu**.

Pri výbere kandidátov niektoré (členské) štáty (AT, DE, EE, ES, FI, HR, HU, IE, LU, NL, PL, SK, NO) uplatňujú ďalšie **kritériá na stanovenie priorit**. Tieto dodatočné resp. prioritné kritériá zvyčajne stanovuje zodpovedný vnútroštátny orgán. Kritériá sa často týkajú zraniteľnosti osôb, napr. obeť násillia a/alebo mučenia, osoby vystavené riziku násillia a/alebo mučenia a osoby, ktoré potrebujú lekársku pomoc. Medzi ďalšie kritériá patrí vek (staršie osoby/deti), slobodné matky, jednota rodiny a väzby na členský štát a integračný potenciál. Zároveň sa uplatňujú **vnútroštátne vylučovacie kritériá** resp. **znevýhodňujúce prístupy** (AT, BE, BG, DE, FI, FR, HU, IE, LU, NL, SE, UK, NO), medzi ktoré patria – okrem kritérií uvedených v článku 1F Ženevskej dohody – záznam v registri trestov, problémy týkajúce sa zloženia rodiny či zapojenie do vojenských činností.

Členské štáty a Nórsko využívajú v procese výberu dve hlavné metódy: **misie zamerané na výber kandidátov** (BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IE, LU, NL, SE, SK, NO) a **výber podľa zložiek** (len dokumentácia) (BE, CZ, DE, FI, FR, IE, LU, NL, PL, NO). Misie zamerané na výber kandidátov pozostávajú z pohovorov na mieste a závisia od bezpečnostnej situácie v príslušných krajinách. V prípade, že misie nie je možné uskutočniť, sa v rámci niektorých humanitárnych prijímacích programov pristupuje k výberu na základe dokumentácie (AT, DE, FR, PL, UK).

Po tom, ako členské štáty schvália osoby na účely presídlenia, informujú o tom UNHCR. UNHCR o tom zas informuje vybraných kandidátov na presídlenie. Do príprav na odchod, zdravotných prehliadok a/alebo kontroly pripravenosti na vycestovanie pred odchodom a občas kultúrnej orientácie je často zapojená aj IOM.

Vo väčšine (členských) štátov (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IT, PL, SE, SK, UK, NO) sú

<sup>6</sup> Fínsko začalo prijímať utečencov na ad hoc báze už v 70. rokoch 20. storočia a v r. 1985 spustilo ročný program. V r. 2009 a 2011 Belgicko prispelo k presídľovaciemu projektu na ad hoc báze a od r. 2013 má belgický presídľovací program trvalý charakter.

<sup>7</sup> Národné kvóty nie sú záväzné, slúžia len ako orientačný údaj o počte osôb, ktoré sa majú presídliť alebo prijať v členských štátoch.

<sup>8</sup> Len v prípade dvoch ad hoc programov. V prípade trvalého presídľovacieho programu sú rozhodnutia prijímané na individuálnej báze.

kandidátom na presídlenie rozdané letáky alebo informácie o právach a povinnostiach osôb a o procese presídlenia alebo humanitárneho prijatia. Pred odchodom sa osoby presídľované do členských štátov zvyčajne zúčastňujú aj na **školení** alebo **workshope** zameranom na **kultúrnu orientáciu** s rôznym trvaním.

#### *Odchod a presun do členského štátu*

Posledné štádiá predodchodovej a odchodovej fázy pozostávajú z praktickejších krokov pri samotnom presune osoby do (členského) štátu. V prípade niektorých členských štátov samotný presun a pomoc pred odchodom na mieste zabezpečuje **IOM** (AT, BE, DE, ES, FI, FR, IE, IT, LU, NL, SE, UK, NO) na základe bilaterálnej dohody alebo zmluvy medzi členským štátom a IOM. Ďalšie členské štáty (BG, CZ) organizujú odchod a cestu samy, ale v prípade potreby kontaktujú IOM.

#### *Popríchodová a integračná fáza po príchode*

Vo väčšine členských štátov sú opatrenia po príchode a integračné opatrenia pre presídlené osoby rovnaké ako v prípade ostatných utečencov; len niektoré členské štáty vypracovali **osobitné opatrenia** zamerané na presídlené osoby alebo osoby prijaté v rámci humanitárneho prijatia.

V troch členských štátoch (AT, BE, FI) sú opatrenia v zmysle zákona rovnaké ako v prípade všetkých utečencov. Odlišná je však prax. Napríklad presídleným utečencom v Rakúsku prijatým ako „prípady UNHCR“ bola poskytnutá osobitná podpora v oblasti bývania a integrácie. V Belgicku sa v prípade presídlených utečencov uplatňujú v rámci národného presídľovacieho programu osobitné opatrenia prispôbené individuálnym potrebám. Francúzsko, Nemecko, Írsko, Taliansko, Holandsko, Poľsko, Švédsko a Spojené kráľovstvo sa osobitne zameriavajú na integráciu presídlených alebo prijatých osôb.

Okamžitá podpora presídleným/prijatým osobám po príchode je poskytovaná v rôznych podobách, vrátane vyzdvihnutia na letisku, zabezpečenia dočasných dokladov, stravy, ubytovania ošatenia, lekárskej prehliadky a iných foriem zdravotnej starostlivosti, ako aj tlmočenia po príchode.

#### *Status a práva udeľované presídleným utečencom*

Väčšina členských štátov (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SK, NO) udeľujú **rovnaký alebo podobný status** presídleným utečencom i ostatným utečencom. Humanitárna ochrana v rámci Programu presídlenia zraniteľných osôb zo Sýrie (SVPRS) v Spojenom kráľovstve platí päť rokov, kým v prípade ochranného programu Gateway (GPP) sa povolenie na pobyt vydáva na dobu neurčitú.

Švédsko vydáva trvalé povolenia presídleným osobám, kým osoby s udelenou medzinárodnou ochranou, ktorí prišli do Švédska ako žiadatelia o azyl, získavajú len prechodné povolenia. V rámci niektorých humanitárnych prijímacích programov sa predpokladá návrat do krajiny pôvodu, a preto sa spočiatku udeľuje pobyt na obdobie do 2 rokov, aj keď za určitých okolností a za určitých podmienok je možný aj pobyt na dobu neurčitú.

Minimálne 18 (členských) štátov (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IT, LU, NL, PL, SE, SK, UK, NO) udeľuje presídleným utečencom **právo na zlúčenie rodiny** na základe zákona. Írsko neudeľuje automatické právo na zlúčenie rodiny, hoci v praxi sa k žiadostiam utečencov zaradených do presídľovacieho programu pristupuje rovnako ako k iným utečencom. Vo väčšine prípadov sa právo udeľuje rovnakým spôsobom ako v prípade ostatných utečencov.

V Nemecku má právo na zlúčenie rodiny udeľované osobám prijatým v rámci humanitárneho prijímacieho programu pre utečencov zo Sýrie užší rozsah v porovnaní s týmto právom udeľovaným iným utečencom, kým v Nórsku je rozsah tohto práva širší.

**Geografické prerozdeľovanie** pri ubytúvaní presídlených utečencov v krajine sa uplatňuje minimálne v 12 (členských) štátoch (CZ, DE, EE, ES, FI, IE, NL, PL, SE, SK, UK, NO). Na druhej strane, 7 členských štátov (AT, BE, BG, FR, HU, IT, LU) neuplatňuje žiadnu formu geografického prerozdeľovania.

Druhy **ubytovania** poskytovaného presídleným utečencom a utečencom prijatým v rámci humanitárnych programov a schém sú rozdielne: najčastejšie ide o záchytné tábory, sociálne/obecné byty, hotely a bývanie v súkromí. Záchytné tábory sa väčšinou využívajú ako dočasné, počiatočné riešenia, a nie ako dlhodobé ubytovanie. Dlhodobé ubytovanie má zvyčajne formu bývania v sociálnych alebo obecných bytoch alebo v súkromí.

V niektorých členských štátoch (AT, BE, DE, ES, FI, IT, SE, SK, UK) presídlených utečencov odrádzajú od **prestáhovania sa na iné miesto** (v rámci územia krajiny alebo mimo nej), keďže by to za určitých okolností mohlo viesť k strate určitých práv, služieb a/alebo výhod v rámci prijímacích schém. Pohyb v rámci EÚ za účelom cestovania podlieha vo všetkých členských štátoch určitým podmienkam, napr. udelenie **medzinárodnej ochrany, disponovanie dokladom o pobyte a cestovnými dokladmi**. Cestovanie je vo všeobecnosti povolené na dobu max. 90 dní.

Integračné opatrenia (dlhodobá podpora) sú k dispozícii osobám prijatým v rámci presídlenia

a/alebo humanitárneho prijatia vo všetkých členských štátoch a v Nórsku.

Druhy opatrení sa v jednotlivých členských štátoch líšia, možno ich však zhrnúť nasledovne:

- ★ **týždenný/mesačný príspevok**, ktorého doba vyplácania a charakteristiky sa v jednotlivých členských štátoch líšia – od 6 až 8 mesiacov (PL) do 2 až 4 rokov (HU, SK, NO) alebo na dobu neurčitú, pokiaľ je osoba oprávnená na poberanie príspevku (AT, BE, DE, EE, FI, IE, NL, SE);
- ★ **materiálna pomoc** (strava, ošatenie, nábytok a domáce potreby, doprava, zdravotná starostlivosť, školské potreby);
- ★ **podpora vo vzdelávaní**, vrátane jazykových kurzov, poradenstva, vzdelávania, odbornej orientácie;
- ★ **sociálna podpora** zo strany IOM a/alebo mimovládnych organizácií (napr. pomoc pri vstupe na trh práce, poradenstvo v oblasti bývania, právna podpora);
- ★ prístup k **zdravotnej starostlivosti a špecializovaným službám**, napr. službám pre obeť násillia a mučenia, ženy alebo dievčatá vystavené riziku, utečencov s postihnutím alebo starších ľudí;
- ★ **tlmočníci** počas stretnutí týkajúcich sa prijatia a orientácie, hoci len na obmedzený čas.

V 17 (členských) štátoch (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, HU, IE, IT, NL, PL, SE, SK, UK, NO) sú presídleným utečencom, ako aj osobám prijatým v rámci humanitárneho prijatia poskytované **informácie a/alebo kultúrna orientácia**. V 6 členských štátoch (AT, BE, FR, LU, NL, PL) sa tieto stretnutia zameriavajú na poskytovanie užitočných informácií a integračných opatrení, a to v podobe kurzov, workshopov a sedení spojených s rozdávaním brožúr a letákov. V 10 (členských) štátoch (AT, CZ, DE, EE, FR, LU, PL, SK, UK, NO) sú do kurzov kultúrnej orientácie zahrnuté predmety zamerané na geografiu, históriu, kultúru a úvod do politického systému. Za organizovanie takýchto kurzov sú zvyčajne zodpovedné záchytné tábory, sociálni pracovníci, IOM, úrady práce, mimovládne organizácie a občianske združenia, cirkevné organizácie, obce a/alebo kultúrni mediátori. Okrem toho sú vo všetkých štátoch s výnimkou Rakúska a Talianska pripravované aj prijímajúce komunity. Príprava prijímajúcej komunity prebieha na rôznych úrovniach: občania, mimovládne organizácie a samosprávy.

<sup>9</sup> Vráťane Spojeného kráľovstva, ktoré spustilo program súkromného sponzorstva v polovici r. 2016.

## 6. PROGRAMY SÚKROMNÉHO SPONZORSTVA

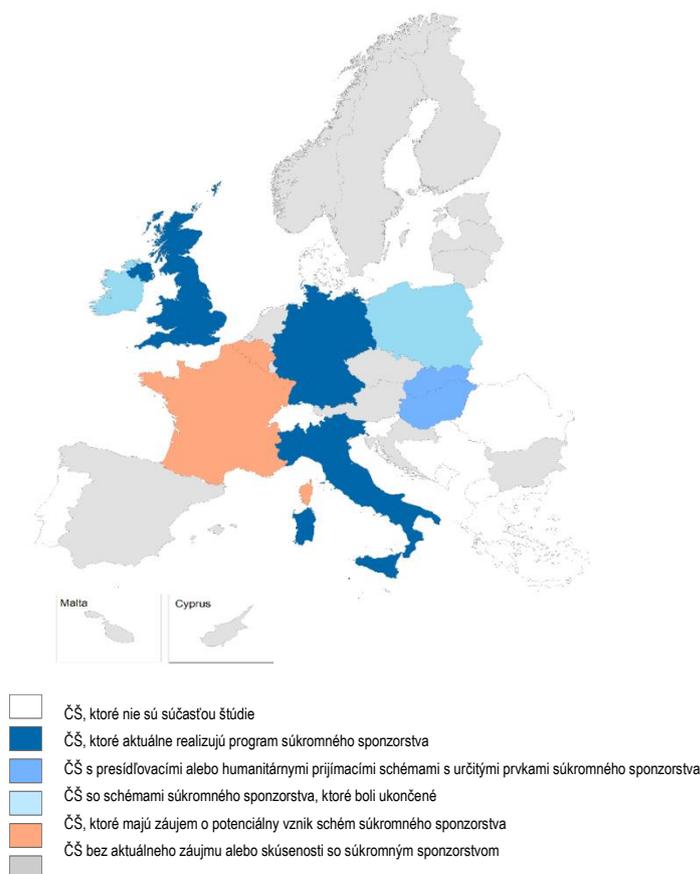
Súkromné sponzorstvo predpokladá **aktívne zapojenie** súkromných občanov, skupín, organizácií a iných subjektov predkladajúcich alebo podporujúcich žiadosť osôb, ktorým bude potenciálne udelená medzinárodná ochrana.

Súkromní sponzori môžu prevziať zodpovednosť za poskytnutie finančnej, sociálnej a psychologickéj podpory presídlenej osobe alebo rodiny počas vopred stanoveného obdobia (zvyčajne jeden rok a viac) alebo dovtedy, kým sa presídlená osoba alebo rodina nestane sebestačnou.

Dôvody vzniku programov alebo schém súkromného sponzorstva v členských štátoch sú rôznorodé, tieto programy sú však často následkom humanitárnej krízy v Sýrii a/alebo iných konfliktných situácií na Blízkom východe.

Programy **súkromného sponzorstva** sa realizujú resp. realizovali v 6 členských štátoch (DE, IE, IT, PL, SK, UK<sup>9</sup>). Záujem o vypracovanie programu súkromného sponzorstva prejavilo Francúzsko.

Obr. 6 Prehľad programov súkromného sponzorstva



O programe preto nie sú k dispozícii podrobnejšie informácie.

**Kritériá oprávnenosti** na výber osôb potenciálne presídlených prostredníctvom súkromného sponzorstva sa v jednotlivých členských štátoch líšia. Pre 3 členské štáty (DE, IE, IT) bolo kľúčovým kritériom zraniteľnosť, kým v Poľsku a v Slovenskej republike boli osoby presídľované prostredníctvom súkromného sponzorstva vybrané sponzormi na základe prenasledovania z náboženských dôvodov.

Sponzorovaným presídleným osobám resp. rodinám sú udeľované **rozdielne statusy**. V Nemecku je utečencovi udelené povolenie na pobyt na dobu do 2 rokov s možnosťou predĺženia. Prijatá osoba môže pracovať okamžite. V Írsku pečiatka v dokladoch umožňuje osobám prijatým v rámci humanitárneho prijímacieho programu pracovať, založiť súkromný podnik alebo investovať v krajine. Taliansko poskytuje presídleným osobám vízum z humanitárnych dôvodov, kým v Poľsku je týmto osobám udeľovaný status utečenca a v Slovenskej republike azyl z humanitných dôvodov po vydaní prvotného národného víza.

V uvedených 5 členských štátoch **väčšinu nákladov** súvisiacich s presídlením migrantov prostredníctvom súkromného sponzorstva **hradia sponzori** – jednotlivci alebo organizácie, a to náklady na vízové poplatky, cestovné náklady, náklady na zdravotnú starostlivosť, bývanie a domácnosť. V Nemecku boli náklady na zdravotnú starostlivosť v neskoršom štádiu programu vylúčené z povinnosti sponzorov vo väčšine zúčastnených federálnych krajín (Länder) z dôvodu vysokých nákladov.

## 7. HODNOTENIA A PREKÁŽKY, OSVEDČENÁ PRAX A POUČENIA

Hlavným zdrojom informácií o prekážkach a osvedčenej praxi boli **správy o realizácii programov** v rámci hodnotení fondov EÚ. V niektorých prípadoch hodnotenia prebehli vo forme **prieskumných dotazníkov rozdанных osobám** zapojeným do presídľovacích/humanitárnych prijímacích schém alebo na základe **správ** vypracovaných príslušnými organizáciami.

Aktéri zapojení do presídľovacích/humanitárnych prijímacích schém **vo fáze pred odchodom a počas odchodu** čelili najmä týmto prekážkam:

- ★ zložitosť a trvanie procesu výberu,
- ★ logistické prekážky v tretích krajinách,
- ★ uspokojovanie špecifických potrieb cieľovej skupiny,
- ★ nedostatočná informovanosť a orientácia pred odchodom,
- ★ nereálne očakávania presídľovaných osôb v porovnaní s podmienkami po príchode,
- ★ prekážky pri koordinovaní viacerých subjektov vo fáze pred odchodom a po príchode,
- ★ problémy pri získavaní informácií o potenciálne presídlených osobách,
- ★ absencia cestovných dokladov a problémy pri ich získaní,

- ★ bezpečnosť v krajine pobytu,
- ★ obmedzené možnosti pri získavaní biometrických údajov (odtlačky prstov, fotografia, atď.) presídlených utečencov.

Členské štáty a Nórsko poukázali aj na viacero prekážok v **popríchodovej a integračnej fáze**:

- ★ zabezpečenie bývania pre presídlené osoby;
- ★ štúdium jazyka;
- ★ časová tieseň a nepredvídané okolnosti pri presídľovacích operáciách, najmä v prípade príchodov v krátkom čase;
- ★ komplikácie pri zabezpečovaní dostupnosti podporných služieb a primeraného personálu pre zraniteľné skupiny;
- ★ hľadanie zamestnania a získanie primeraného zárobku;
- ★ administratívne prietahy pri vydávaní povolení na pobyt.

Ako pozitívne/účinné sa ukázali nasledujúce nástroje využívané pri realizácii presídľovacích alebo humanitárnych prijímacích programov alebo schém:

- ★ bezproblémová spolupráca a komunikácia medzi jednotlivými subjektmi pred odchodom bola spomenutá ako rozhodujúci faktor úspešnej integrácie a šetrenia zdrojov;
- ★ primerané informácie a kultúrna orientácia v štádiu pred odchodom s cieľom pripraviť kandidátov na presun a usmerniť ich očakávania;
- ★ misie zamerané na výber kandidátov na presídlenie v krajinách prvého azylu pomáhajú predvídať príchod a rýchlo udeliť medzinárodnú ochranu po príchode;
- ★ včasný lekársky posudok v záujme lepšej prípravy na odchod a poskytnutie relevantných informácií a zabezpečenie potrieb subjektom poskytujúcim integračné služby po príchode;
- ★ priamy prístup k bývaniu môže podporiť nezávislosť a rýchlu integráciu presídlených osôb;
- ★ podpora od iných utečencov z rovnakej etnickej alebo národnostnej skupiny;
- ★ spoločenská angažovanosť dobrovoľníkov;
- ★ zapájanie miestnych komunit/cirkví do integračného procesu.

## 8. ĎALŠIE INFORMÁCIE

Ďalšie informácie ohľadom tohto informu EMN a/alebo ďalších aspektov činnosti EMN možno získať na [HOME-EMN@ec.europa.eu](mailto:HOME-EMN@ec.europa.eu).

*Vypracované v novembri 2016*

\*\*\*\*\*